

IV. SPRAWOZDANIA I KOMUNIKATY

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA W STRASBURGU NA TEMAT OCHRONY PRAW CZŁOWIEKA

W grudniu 1968 r. utworzono we Francji z siedzibą w Strasburgu Międzynarodowy Instytut Praw Człowieka. Projekt powołania takiego Instytutu dyskutowano już na początku lat sześćdziesiątych. Realizacja tego projektu jest osobistą zasługą profesora René Cassin, sędziego i byłego prezydenta Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który otrzymawszy w 1968 r. pokojową nagrodę Nobla, przeznaczył ją niemal w całości na założenie Instytutu. Stąd jego pełna nazwa brzmi: Institut International des Droits de l'Homme — Foundation René Cassin.

Instytut zorganizowany jest na prawach stowarzyszenia, którego członkami mogą być osoby fizyczne i prawne, wszelkie instytucje i organizacje (w tym organizacje międzynarodowe pozarządowe), które w działalności swej zajmują się prawami człowieka. Prezydentem Instytutu jest R. Cassin, a sekretarzem generalnym dr Karel Vasak.

Celem działalności Instytutu jest ochrona i rozwój podstawowych praw człowieka (art. 1 Statutu), poprzez inicjowanie i organizowanie badań i studiów naukowych. Metody realizacji tych zamierzeń, są uastępujące: 1) organizacja sesji naukowych, kolokwiów, seminariów i staży, 2) badania naukowe prowadzone przez pracowników Instytutu, 3) inicjowanie i koordynowanie działalności różnych placówek naukowych, zwłaszcza uniwersyteckich, 4) utworzenie ośrodka dokumentacji i innych materiałów dotyczących praw człowieka, 5) publikowanie prac i periodyków naukowych.

Począwszy od 1969 r. Instytut wydaje kwartalnik *Revue des Droits de l'Homme*, redagowany przez kolegium międzynarodowe pod kierownictwem R. Cassin, P. Modinos i K. Vasaka.

W dniach od 6 do 24 lipca Instytut zorganizował w Strasburgu pierwszą międzynarodową sesję na temat *Międzynarodowa ochrona praw człowieka*. Wzięło w niej udział ponad 80 uczestników z 43 państw Europy, Azji, Afryki i Ameryki. Większość z nich była stypendystami rządu francuskiego lub różnych instytucji francuskich. Przeważająca część uczestników miała wykształcenie prawnicze, niektórzy stopnie i tytuły naukowe, a reprezentowali różne zawody i specjalności.

Sesja dedykowana była pamięci Eleonory Roosevelt. Honorowym prezydentem sesji był Dziekan Wydziału Prawa w Strasburgu prof. J. M. Bischoff, dyrektorem prof. J. Wallin, również z Wydz. Prawa. Całością prac organizacyjnych kierował K. Vasak. Inauguracyjny wykład na uroczystym otwarciu konferencji wygłosił R. Cassin. W toku konferencji odbywały się wykłady¹ i seminaria.

Prof. F. Newman (uniwersytety California i Berkeley) prowadził cykl wykładów na temat *Narody Zjednoczone i prawa człowieka*. Przedstawił on działalność prawodawczą i quasi-prawodawczą ONZ i jej organów w dziedzinie między-

¹ Działalność w sferze praw człowieka rozumiana jest bardzo szeroko i bynajmniej nie musi ona być pierwszoplanowym przedmiotem zainteresowań danej instytucji. Świadczy o tym fakt, że członkami są między innymi Wydział Prawa i Nauk Politycznych.

² Na każdy temat poświęconych było 6-8 godzin na przestrzeni kilku dni.

narodowej kontroli praw człowieka. Omówił trudności, na jakie te prace napotykają, analizując ich przyczyny.

Prezydent Europejskiej Komisji Praw Człowieka, profesor M. Sorensen z Uniwersytetu w Aarhus przedstawił *Prawa gwarantowane przez Europejską Konwencję Praw Człowieka*. Zwrócił "uwagę przede wszystkim na możliwość rozmaitych interpretacji przepisów konwencji i trudności, jakie z tego wynikają w praktyce jej stosowania.

Dr. J. A. Cabranes, sędzia z Nowego Jorku scharakteryzował *Interamerykański system międzynarodowej ochrony praw człowieka*, porównując go z Konwencją Europejską.

Profesor Niezależnego Uniwersytetu w Brukseli, były minister, L. E. Troclet, przedstawił *Ochronę praw ekonomicznych i socjalnych w ramach Europejskiej Karty Społecznej*. Wskazał, między innymi, na ewolucję teorii i praktyki w krajach zachodnioeuropejskich w dziedzinie ochrony praw człowieka, szczególnie omawiał środki ochrony niektórych praw.

Profesor K. J. Partsch z Uniwersytetu w Bonn wykladał na temat *Mechanizmu funkcjonowania międzynarodowej konwencji o eliminacji wszelkich form dyskryminacji rasowej*. Zagadnienie to omówił przede wszystkim w aspekcie historycznej ewolucji przepisów prawa międzynarodowego na temat dyskryminacji rasowej.

Dwa wykłady poświęcone były Międzynarodowej Organizacji Pracy. N. Valticos, szef Departamentu Norm w Międzynarodowym Biurze Pracy (Genewa) wygłosił wykład *Normy MOP w dziedzinie ochrony praw człowieka* i F. Volf, radca prawny MBP na temat: *Aspekty prawne międzynarodowej ochrony praw człowieka przez MOP*. Środki międzynarodowej ochrony praw człowieka, zawarte w konstytucji MOP należą do najbardziej rozwiniętych w porównaniu z innymi traktatami, z których wiele wzorowało się na przepisach MOP. Wykładowcy, obok analizy przepisów prawnych w interesujący sposób przedstawili ich praktyczne funkcjonowanie.

P. Juvigny, członek Rady Stanu we Francji omówił *Konwencję UNESCO dotyczącą walki z dyskryminacją w nauczaniu*. Wskazał na historyczne przesłanki tej konwencji i na ewolucję „zasady nie-dyskryminacji”, w prawie międzynarodowym.

Dr P. Weis, były dyrektor Sekcji Prawnej w Biurze Wysokiego Komisarza NZ dla Spraw Uchodźców, wygłosił wykład na temat *Międzynarodowa ochrona uchodźców*. Przedstawił nie tylko obowiązujące w tej dziedzinie normy prawa międzynarodowego, ale również działalność organów międzynarodowych.

Dr K. Vasak na przykładach praktycznego stosowania przepisów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka omówił *Problem naruszenia „zwykłego” i naruszenia „poważnego” podstawowych praw człowieka*.

Poziom wykładów był wysoki. Większość wykładowców obok doskonałego przygotowania teoretycznego знаła z własnej praktyki funkcjonowanie omawianych instytucji. Tematyka spotkała się z dużym zainteresowaniem, o czym świadczą dyskusje, które niejednokrotnie z sal wykładowych przenosiły się do kularów. Słuchacze zgłosili pod adresem organizatorów postulat, by program przyszłych konferencji przewidywał więcej czasu na dyskusję z wykładowcami.

Równoległe do wykładów prowadzone było przez profesorów T. Buergenthala (uniwersytety New York i Buffalo) i A. C. Kissa (Centrum Badań Naukowych w Paryżu) seminarium, w toku którego dyskutowano problem ochrony praw człowieka na przykładach decyzji Europejskiej Komisji Praw Człowieka i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, wydanych w konkretnych sprawach. Podkreślić

tutaj należy, że organizatorzy zadbałi o dostarczenie każdemu z uczestników pełnej dokumentacji.

Wykłady prowadzone były w języku angielskim lub francuskim, seminaria w dwóch grupach językowych. Streszczenia wykładów i inne materiały opracowane były równoległe w obu językach. Zapewniono doskonałą obsługę administracyjną sesji.

Podczas uroczystego zakończenia sesji wręczono uczestnikom dyplomy. Na uroczystość tę przybyło wiele osobistości ze świata naukowego i politycznego. Wśród przemawiających był Prokurator Generalny Sądu Kasacyjnego w Belgii W. J. Ganshof Van Der Meersch.

Uczestnicy sesji mieli okazję do dyskusji z członkami Europejskiej Komisji Praw Człowieka podczas wizyty w gmachu Rady Europejskiej. Uroczyste przyjęcie zorganizował dla nas mer miasta Strasburga Pflimlin (były minister, w końcu lat pięćdziesiątych był w Polsce z oficjalną wizytą) i władze Wydziału Prawa.

Organizatorzy zapewnili interesujący program kulturalny i turystyczny. Spiritus movens całej konferencji był Karl Vasak. Niezmordowany organizator, wraz ze swoimi asystentami zadbał o najdrobniejszy szczegół. Jemu głównie zawdzięczać należy serdeczną atmosferę, jaka panowała podczas tej naprawdę „międzynarodowej” imprezy. Większość uczestników zapowiedziała swój powrót do Strasburga w bieżącym roku. W lipcu Instytut Praw Człowieka organizuje kolejną sesję poświęconą problematyce dyskryminacji rasowej.

Zdziwić może czytelnika fakt, że tak szczegółowo omawia się sesję, która jest przecież jedną z wielu imprez międzynarodowych zorganizowanych w ubiegłym roku. Powodów ku temu jest wiele: nowa instytucja, pierwsza organizowana przez nią konferencja, szerokie grono uczestników. Ambitne plany Instytutu zasługują na poświęcenie mu uwagi, a niezwykle życzliwy stosunek jego dyrekcji do bardzo nielicznej grupki uczestników z krajów socjalistycznych powinien być zachętą dla dalszej i szerszej współpracy.

Anna Michalska

KONTAKTY NAUKOWE WYDZIAŁU PRAWA UAM Z ZAGRANICĄ W ROKU AKADEMICKIM 1969/1970

Pobyty uczonych zagranicznych.

W dniach od 1 do 15 października 1969 r. gościł w Poznaniu, na zaproszenie Instytutu Zachodniego, dr Thilo Rammé z Uniwersytetu w Giessen. Nawiązał on kontakty z pracownikami Wydziału Prawa i wygłosił wykłady na temat prawa rodzinnego i prawa pracy w NRF.

Zgodnie z umową polsko-niemiecką o współpracy naukowej przebywał w naszym Wydziale w okresie od 1 do 31 października 1969 r. dr Walter Gorke, st. asystent Sekcji Nauk o Państwie i Prawie Uniwersytetu w Halle. Gorke, wieloletni radca prawny, specjalizuje się w zakresie prawa gospodarczego. Na seminarium doktorskim prowadzonym przez prof. dra J. Górskiego przedstawił organizację prawną kombinatów przemysłowych w NRD. W licznych dyskusjach z pracownikami Wydziału uzyskał interesujące go materiały i informacje z zakresu prawa gospodarczego. Omawiano również aktualną organizację studiów prawniczych w NRD.

W dniach od 17 do 24 listopada 1969 r. gościł w Instytucie Historii Państwa i Prawa doc. dr Emil Cernea z Wydziału Prawa Uniwersytetu w Bukareszcie. Zbierał on materiały do historii prawa włoskiego w Polsce. Na zebraniu pra-

owników Instytutu wygłosił referat o roli komun wiejskich w kształtowaniu się feudalnego prawa rumuńskiego. Odbił rozmowy z pracownikami naukowymi Zakładu Teorii Państwa i Prawa i Instytutu Nauk Politycznych.

W dniach od 14 do 16 grudnia 1969 r. była w Poznaniu, bawiąca w Polsce na zaproszenie Instytutu Nauk Prawnych PAN, dr Lucienne Topałowa, z Bułgarskiej Akademii Nauk w Sofii. Zajmuje się ona problematyką prawa morskiego i w toku rozmów z pracownikami Wydziału uzyskała szereg informacji naukowych i danych dotyczących literatury polskiej z zakresu tej tematyki.

Gościem Instytutu Prawa Cywilnego był w dniach od 21 do 24 stycznia 1970 r. doc. dr habil. Herbert Kietz, kierownik Katedry Postępowania Cywilnego Uniwersytetu im. K. Marksa w Lipsku. Wygłosił on wykład pt: *Podniesienie społecznej skuteczności socjalistycznego orzecznictwa w sprawach cywilnych w NRD*¹ dla pracowników Wydziału Prawa i członków Zrzeszenia Pracowników Polskich. Przeprowadził indywidualne rozmowy ze specjalistami z zakresu prawa cywilnego.

W okresie od 12 maja do 14 czerwca 1970 r. przebywał w Poznaniu, na zaproszenie Zakładu Prawa Administracyjnego kandydat nauk prawnych, doc. Władimir Nowosiołow z Katedry Prawa Administracyjnego i Budownictwa Państwowego, Instytutu Prawa w Saratowie. Interesował się organizacją i funkcjonowaniem aparatu administracyjnego w Polsce oraz przygotowaniem kadr dla potrzeb administracji. Brał udział w dyskusjach zorganizowanych w Zakładzie Prawa Administracyjnego i Teorii Państwa i Prawa oraz przeprowadzał rozmowy z działaczami partyjnymi i państwowymi Poznania i niektórych miast powiatowych. Wygłosił odczyt na temat funkcjonowania terenowego aparatu administracyjnego w ZSRR w Ośrodku Szkoleniowym Prezydium WRN w Poznaniu i Prez. PRN w Złotowie. Był przyjmowany w Instytucie Nauk Prawnych PAN w Warszawie.

Wyjazdy pracowników Wydziału.

Dr Mirosław Owoc, adiunkt w Zakładzie Kryminalistyki przebywał w okresie od 10 września do 9 października 1969 r. w Katedrze Kryminalistyki Uniwersytetu Moskiewskiego. Celem wyjazdu było: a) zapoznanie się z organizacją procesu nauczania i pomocami dydaktycznymi, b) zapoznanie się z metodami badania rzeczowych środków dowodowych stosowanymi w tamtejszej Katedrze, c) zapoczątkowanie stałej wymiany informacji naukowej między katedrami dotyczącej tematyki badawczej i procesów dydaktycznych. Dr Owoc zapoznał się również z działalnością Centralnego Naukowo-Badawczego Instytutu Ekspertyz Sądowych oraz Sektora Kryminalistyki Wszechzwiązkowego Instytutu Prokuratury ZSRR. Radziecka kryminalistyka jest bardziej zaawansowana od polskiej, zarówno jeśli chodzi o bazę kadrową, jak i zaplecze materiałowo-techniczne. Prace badawcze prowadzone są przy ścisłej współpracy z organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości, co powoduje szybki i wszechstronny rozwój tej dyscypliny.

Dr Waclaw Jurek, adiunkt w Katedrze Ekonomii Politycznej przebywał w okresie od 8 września do 8 grudnia 1969 r. w Berlinie. Celem wyjazdu było zapoznanie się z literaturą i danymi statystycznymi na temat struktury ekonomicznej NRD i jej rozwoju w związku z przygotowywaną na ten temat pracą habilitacyjną. Dr Jurek pracował w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Berlinie a jego opiekunem naukowym był Tomasz Kuczyński, pracownik Sekcji Marksizmu-Leninizmu. Poza zapoznaniem się z literaturą przeprowadził szereg rozmów z pracownikami naukowymi WSE, Instytutu Nauk Społecznych przy KC SED, Sekcji Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Humboldta oraz Centralnego Instytutu Socjalistycznego Kierowania Gospodarką. Przywiózł do kraju wiele najnowszych opracowań dotyczących rozwoju gospodarczego NRD.

¹ Tekst wykładu opublikowany zostanie w nr 3/1971 RPEiS.

Dziekan Wydziału Prawa prof. dr Zbigniew Radwański w okresie od 8 do 21 grudnia 1970 r. przebywał w Belgradzie. Wyjazd ten nastąpił w ramach umowy o współpracy naukowej między Uniwersytetem im. A. Mickiewicza a Uniwersytetem w Belgradzie. Celem wyjazdu było: 1) zebranie materiałów naukowych do problematyki prawa mieszkaniowego oraz ogólnej teorii umów, 2) zapoznanie się ze strukturą Wydziału Prawa i metodą organizacji pracy dydaktycznej, 3) nawiązanie bliższych kontaktów z tamtejszym środowiskiem cywilistycznym, 4) popularyzacja polskiej myśli prawniczej. Prof. dr Radwański przeprowadził szereg rozmów z pracownikami Wydziału Prawa, gdzie spotkał się z serdecznym przyjęciem. Wygłosił wykład na temat polskiego kodeksu cywilnego i prowadził kilka dyskusji na temat polskiego prawa cywilnego.

Prof. dr Zygmunt Ziemiński, kierownik Zakładu Prawniczych Zastosowań Logiki przebywał w dniach od 19 do 24 grudnia 1969 r. w Brukseli, zaproszony przez belgijskie towarzystwo naukowe Centre National de Recherches de Logique. Brał udział w konferencji poświęconej zagadnieniu zastosowania logiki deontycznej w prawoznawstwie. Uczestniczyli w niej logicy i prawnicy z kilkunastu krajów. Prof. dr Ziemiński wygłosił jeden z czterech referatów pt: *Conditions préliminaires de l'application de la logique déontique dans les raisonnements juridiques*. Autor przedstawił między innymi osiągnięcia polskiej teorii prawa i logiki w zakresie dyskutowanej problematyki. Dyskutowano również nad referatami, z których dwa wygłosili profesorowie J. Wróblewski i K. Opalek z dziedziny semiotyki ocen i norm. Całość materiałów z konferencji opublikowana została w nr 49 - 50 kwartalnika *Logique et Analyse* z roku 1970. Należy przy okazji wspomnieć, że w Belgii ukazał się tom zatytułowany *Contributions polonaises à la théorie du droit et de l'interprétation juridique*.

Prof. dr Adam Łopatka, kierownik Zakładu Teorii Państwa i Prawa uczestniczył w dniach od 18 do 23 stycznia w 10-osobowej delegacji PAN i Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego biorącej udział w międzynarodowej sesji w Moskwie na temat *Wzrost roli marksizmu-leninizmu i walka z antykomunizmem*. Na czele delegacji stali Andrzej Werblan, kierownik Wydziału Oświaty i nauki KC PZPR, oraz prof. dr Kazimierz Secomski, zastępca sekretarza naukowego PAN. Na posiedzeniu sekcji politycznej organizacji społeczeństwa prof. dr Łopatka wygłosił wykład pt: *Kierownicza rola partii komunistycznej w ustroju socjalistycznym*. Był także wiceprzewodniczącym tej sekcji. Polskie referaty przedstawione na konferencji moskiewskiej ukazą się drukiem nakładem KiW.

W dniach od 28 sierpnia do 8 września prof. dr Adam Łopatka uczestniczył w składzie 5-osobowej delegacji na VIII Międzynarodowy Kongres Prawa Porównawczego w Pescarze, Włochy. Przedstawił tam referat krajowy pt. *Stosunki między państwem a związkami wyznaniowymi w Polsce Ludowej*. W dyskusji nad problemem stosunków państwo — związki wyznaniowe polemizował z poglądami wygłaszanymi przez niektórych uczestników na temat niewłaściwego układu stosunków między państwem a Kościołem Rzymsko-Katolickim w Polsce. Polskie referaty krajowe na wspomniany Kongres ukazały się drukiem w 1970 r. nakładem Ossolineum w pracy pt. *Rapports polonaises présentées aux VIII Congrès International de Droit Comparé*.

Prof. dr A. Łopatka brał ponadto udział w innych imprezach naukowych za granicą z ramienia PAN oraz KC PZPR.

Dr Anna Michalska, adiunkt w Zakładzie Teorii Państwa i Prawa brała udział w międzynarodowej sesji na temat *Międzynarodowo-prawna ochrona praw człowieka* w dniach od 6 do 24 lipca 1970 r. Sesja odbywała się w Strasburgu, a jej organizatorem był Międzynarodowy Instytut Praw Człowieka².

² Szerzej na temat tej konferencji piszę w sprawozdaniu zamieszczonym powyżej.

Dr Jerzy Tyranowski, adiunkt w Zakładzie Prawa Międzynarodowego Publicznego przebywał w okresie od 27 lipca do 15 sierpnia 1970 r. w Hadze biorąc udział w kursie organizowanym przez Akademię Prawa Międzynarodowego. Kurs obejmował następujące zagadnienia: współczesne aspekty uznania, moc prawna rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ, organizacje międzynarodowe a konstytucyjna domena państwa, traktaty i zwyczaj międzynarodowy, problemy sukcesji w odniesieniu do nowopowstałych państw. Wykłady i seminaria prowadzone były przez wybitnych specjalistów prawa międzynarodowego z ośrodków uniwersyteckich całego świata. Dzięki temu uczestnicy zapoznali się z różnymi prądami we współczesnej nauce prawa międzynarodowego publicznego. Liczna grupa uczestników z krajów „trzeciego świata” wniosła w toku dyskusji szereg elementów nie uwzględnianych dotychczas w wystarczającym stopniu przez doktrynę.

Dr Jan Sandorski, adiunkt w Zakładzie Prawa Międzynarodowego Publicznego przebywał od października 1969 r. do sierpnia 1970 r. w Oxford, wydelegowany przez ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. Pobyt zorganizowany był przez British Council. Dr Sandorski pracował w All Souls College pod kierunkiem prof. Humphrey Waldocka nad zagadnieniem nieważności umów międzynarodowych. Jest to jego temat pracy habilitacyjnej. W toku pobytu w Anglii przygotował fragmenty tej pracy, a także dwie publikacje dla *British Yearbook of International Law* na temat wpływu przymusu na nieważność umów międzynarodowych oraz stanowiska prawnego Bałtyku. Wygłosił kilka referatów na seminariach u profesorów Waldocka i J. Brownliego oraz na spotkaniach w Klubie Prawa Międzynarodowego. Na zaproszenie *College of Further Education* wygłosił odczyty na temat polityki zagranicznej państw socjalistycznych oraz historii stosunków międzynarodowych tych państw. Zapoznał się z ośrodkami naukowymi w Londynie i Cambridge, oraz z literaturą z zakresu prawa międzynarodowego, niedostępną w kraju.

Anna Michalska

SEMINARIUM NAUK POLITYCZNYCH W SOPOCIE

W dniach od 21 do 28 września 1970 r. odbyło się w Sopocie Seminarium Nauk Politycznych zorganizowane z polecenia Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego przez Instytut Nauk Politycznych UAM w Poznaniu oraz Uniwersytet Gdański. W seminarium uczestniczyło 115 osób; byli to przede wszystkim politykolodzy z siedmiu ośrodków naukowych Polski zachodniej i północnej (Poznań, Zielona Góra, Szczecin, Koszalin, Trójmiasto, Bydgoszcz i Toruń). Przybyli także przedstawiciele MOiSW, Centralnego Ośrodka Metodycznego Nauk Politycznych, KW PZPR w Gdańsku, Państwowego Wydawnictwa Naukowego (mgr I. Kuźniewska — kierownik Redakcji Nauk Politycznych) oraz wydawnictwa „Książka i Wiedza”. Głównym problemem omawianym w Sopocie były zagadnienia rewolucji naukowo-technicznej w ustroju socjalistycznym, jak i kapitalistycznym. Drugim zasadniczym tematem seminarium było kształcenie młodej kadry nauk politycznych oraz metoda nauczania przedmiotu „podstawy nauk politycznych”. W czasie seminarium wygłoszono osiem referatów i sześć koreferatów, których autorami byli w większości naukowcy z zachodnich i północnych ośrodków akademickich.

Po otwarciu seminarium przez wicedyrektora Instytutu Nauk Politycznych UAM doc. dra hab. Stanisława Wykrętowicza, pierwszy referat — „Pojęcie rewolucji naukowo-technicznej i jej związek z rewolucją socjalistyczną” przedstawił dr inż. Zdzisław Sikora (Politechnika Gdańska). Poświęcił on wiele miejsca pojęciu, spe-

cyficznym cechom oraz genezie rewolucji naukowo-technicznej. Podkreślił jej ogromne znaczenie zarówno w świecie socjalistycznym, jak i kapitalistycznym nie tylko w związku z jej wpływem na rozwój sił wytwórczych i stosunków produkcji, ale także ze względu na to, że obejmuje ona wszystkie dziedziny życia społecznego. Referent zwrócił szczególną uwagę na przemiany społeczne dokonujące się pod wpływem rewolucji naukowo-technicznej. Na zakończenie przedstawił związek między rewolucją naukowo-techniczną a rewolucją socjalistyczną. Wysunął tezę, że rewolucja naukowo-techniczna prowadzi do rewolucji socjalistycznej.

W koreferacie doc. dr Marian Eckert (WSI Zielona Góra) skoncentrował się na „ludzkim aspekcie” rewolucji naukowo-technicznej. Wskazał na wysokie wymagania etyczne, jakie należy stawiać przed ludźmi tę rewolucję przeprowadzającymi. Niezwykle szybki i wysoce wyspecjalizowany rozwój cywilizacji utrudnia coraz bardziej kontrolę społeczeństwa nad pracą jednostki. Dlatego ludzie doby rewolucji naukowo-technicznej muszą cechować się dużą samokontrolą i wysoką świadomością celu ich działania. By przygotować społeczeństwo do wielkich przemian naukowo-technicznych, należy przeprowadzić rewolucję wychowawczą i w tym miejscu pole do popisu ma humanistyka.

W dyskusji wziął m. in. udział mgr C. Murawski (UG), który podkreślił konieczność dalszego rozwoju form demokratycznych dla ułatwienia przebiegu rewolucji naukowo-technicznej. Dr. Cz. Mojsiewicz (UAM) podważył tezę dra Sikory, jakoby rewolucja naukowo-techniczna sama przez się prowadziła do rewolucji socjalistycznej. Przyjmując bowiem taką tezę trzeba by uznać, że najbliższe rewolucji socjalistycznej są Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, ze względu na najwyższy stopień rozwoju rewolucji naukowo-technicznej. Nie można stawiać znaku równości między rewolucją socjalistyczną i naukowo-techniczną, gdyż ta ostatnia ma charakter powszechny i ponadustrojowy, jeśli bierze się pod uwagę tylko zmiany naukowo-techniczne, bez reperkusji społecznych.

Z kolejnym referatem — „Przebieg rewolucji naukowo-technicznej w świecie kapitalistycznym” — wystąpił doc. dr hab. Stanisław Wykrętowicz (UAM). Omówił on różnice między klasyczną rewolucją przemysłową a współczesną rewolucją naukowo-techniczną oraz rozwój rewolucji naukowo-technicznej w świecie kapitalistycznym, silnie eksponując przyczyny tego zjawiska (interwencjonizm państwowy, zbrojenia i wojny, podrożenie siły roboczej, powstanie bloku państw socjalistycznych). Zwrócił też uwagę na stale rosnące dysproporcje między rozwiniętymi państwami kapitalistycznymi a resztą świata kapitalistycznego. Przeprowadzenie rewolucji naukowo-technicznej jest coraz droższe i na udział w niej nie stać państw opóźnionych w rozwoju.

W dyskusji dr E. Podbierowa (UAM) poddała analizie wypowiedzi autorów burżuazyjnych na temat rewolucji naukowo-technicznej. Przedstawiła m. in. poglądy naukowców francuskich na temat rosnącej przewagi Stanów Zjednoczonych A. P. nad Europą Zachodnią. Dr T. Langer (UAM) stwierdził, że kapitalizm stwarza warunki do rewolucji naukowo-technicznej, inne są jednak skutki i perspektywy tej rewolucji w kapitalizmie niż w socjalizmie. Natomiast dr Cz. Mojsiewicz (UAM) zwrócił uwagę na to, że społeczeństwa państw burżuazyjnych w bardzo różnicowanym stopniu korzystają z efektów rewolucji naukowo-technicznej. Scharakteryzował też pokrótce wpływ obecnej eksplozji nauki i techniki na zmiany w rolnictwie i oświacie państw kapitalistycznych.

W dalszym toku obrad seminaryjnych omawiano przebieg rewolucji naukowo-technicznej w socjalizmie. Mgr J. Bielak (WSI Koszalin) wygłosił na ten temat referat, w którym skoncentrował się na odmiennym przebiegu rewolucji w państwach socjalistycznych. Jako przyczyny tej odmienności wymienił inność postaw ideologiczno-filozoficznych, specyfikę szans i potencjałów gospodarczych. Dalej

referent wskazał, że istotnym problemem rewolucji naukowo-technicznej w socjalizmie jest jej wpływ na wzrost tempa rozwoju poszczególnych państw. Tempo to można zwiększyć poprzez wzrost inspiratorskiej roli partii, wyższą efektywność pracy instytucji gospodarczych, naukowych i społecznych, rosnący udział czynników intensyfikacji, selektywności i koncentracji wytwarzania. Mgr J. Bielak zwrócił dalej uwagę na miejsce człowieka w socjalistycznej rewolucji naukowo-technicznej i związane z tym problemy ideologiczne, społeczne i psychologiczne. Na zakończenie określił główne czynniki rewolucji naukowo-technicznej.

Szerzej o roli człowieka w rewolucyjnych przemianach nauki i techniki w socjalizmie mówił w koreferacie mgr Janusz Górny (AM Poznań).

Kolejnym zagadnieniem będącym przedmiotem obrad były socjalistyczne prognozy rozwojowe. Prognozom tym poświęcił swój referat prof. dr hab. Kazimierz Podoski (Uniwersytet Gdański). Przedstawił on główne cele i założenia obecnych badań prognostycznych w państwach socjalistycznych oraz czynniki determinujące założenia prognostyczne. Dalej omówił kierunki i dziedziny studiów prognostycznych w Polsce, przedstawił założenia wstępne rozwoju oświaty w Polsce do r. 2000 jako przykład studium prognostycznego, wreszcie krótko scharakteryzował wybrane badania prognostyczne w niektórych krajach socjalistycznych i kapitalistycznych.

Kontynuacją referatu prof. dr K. Podoskiego była informacja o aktualnym stanie badań prognostycznych w Polsce przekazana przez dra hab. Z. Zawadzkiego z PAN. Dotyczyła ona głównie systemu badań prognostycznych w naszym kraju.

O prognozowaniu w państwach kapitalistycznych traktował referat doc. dra Bogdana Głębowicza (UMK) — „Futurologia burżuazyjna i jej antysocjalistyczne ostrze”. Referent zaprezentował przedmiot zainteresowań i metody futurologów burżuazyjnych. Zwrócił uwagę na wielorakość burżuazyjnych szkół futurologicznych oraz zachodzące między nimi spory. W dalszym ciągu przedstawił główne burżuazyjne koncepcje „społeczeństwa przyszłości” oraz wpływ, jaki na kształtowanie się tych koncepcji wywiera rewolucja naukowo-techniczna. Skonkludował, że koncepcje te i związane z nimi prognozy futurologiczne są objawem wewnętrznych trudności kapitalizmu doby współczesnej, a istota ich sprowadza się do krytyki i negacji socjalistycznej teorii rozwoju społecznego. Koreferat „Wiek XX — prognozy futurologiczne” wygłosił doc. dr hab. Tadeusz Alek-Kowalski (UMK).

W dyskusji uczestnicy seminarium zwrócili uwagę m. in. na to, że polemika z futurologia burżuazyjna jest bardzo utrudniona. Z jednej strony bowiem burżuazyjne koncepcje przyszłościowe znamy na ogół słabo i wrywkowo, z drugiej strony stwierdzono, że aby móc krytykować futurologie burżuazyjne, musimy przeciwstawić im nasze własne prace. Marksistowska wizja przyszłości jest dla nas już zbyt ogólna w swym zarysie, niestety brak prac przedstawiających stosunkowo konkretny obraz socjalizmu w roku 2000. Nawiązując do referatu doc. dr B. Głębowicza dyskutanci poruszyli też metodologiczny problem klasyfikacji państw z politycznego punktu widzenia.

Referat prof. dra Antoniego Rajkiewicza (UW) — „Polityka społeczna PRL” w zajęciach z „Podstaw nauk politycznych” — rozpoczął drugą część seminarium, poświęconą różnym aspektom metodyki nauczania p.n.p. i kształcenia młodej kadry politykologów.

Celem tego referatu było syntetyczne omówienie węzłowych zagadnień polityki społecznej PRL, będących jednym z tematów programu pnp oraz przedstawienie propozycji metodycznych dotyczących realizacji tej części programu. Referat ten miał stanowić wzorzec wykładu. Autor omówił w nim nie tylko przedmiot i zakres współczesnej polityki społecznej, lecz także ustrojowe i ekonomiczne podstawy tej polityki. Często nawiązywał w swym referacie do uchwał partyjnych, dokumentów państwowych, także do artykułów prasowych i audycji w radio i telewizji.

Dyskusja i liczne zapytania dotyczyły z jednej strony przedmiotu referatu, tj. polityki społecznej PRL, z drugiej zaś strony jego walorów metodycznych.

Kolejne posiedzenie seminarium poświęcone było dyskusji nad maszynopisem podręcznika „Metodyka nauczania podstaw nauk politycznych” doc. dr hab. Hieronima Szczegóły (WSI Zielona Góra) i dra Edwarda Erazmusa (UAM), którą zagaił autorzy.

W ostatnim dniu seminarium tematem obrad był program doskonalenia kadry naukowo-dydaktycznej politykologów na rok akademicki 1970/71. Zagajenie wygłosił dyrektor Instytutu Nauk Politycznych UAM prof. dr Adam Łopatka. Na wstępie dokonał oceny seminarium w Sopocie, podkreślając korzyści, jakie dało ono jego uczestnikom. Następnie omówił rolę nauk politycznych i ich przedmiot, wskazując na fakt coraz wyraźniejszego krystalizowania się koncepcji tych nauk w Polsce. Stwierdził, że trudności występujące przy tworzeniu planu rozwoju nauk politycznych i programów zajęć dydaktycznych z tego przedmiotu wynikają stąd, że obecna kadra nauk politycznych wywodzi się z różnych dyscyplin nauki i każdy faworyzuje (nieraz podświadomie) zagadnienie mu bliższe z tytułu dawnej specjalizacji. Stąd wielką wagę przywiązuje się do ciągłego kształcenia obecnej kadry, a przede wszystkim do tworzenia nowej kadry politykologów. Mówca postulował stworzenie młodej kadry nauk politycznych sprzyjających warunków, m. in. poruszył problem doktoryzowania się z nauk politycznych. Zwrócił też uwagę na doniosłość dobrego programowania badań w naukach politycznych, które to badania powinien cechować właściwy dobór tematów, selektywności i kompleksowość.

Prof. dr Marian Żychowski — dyrektor Centralnego Ośrodka Metodycznego Nauk Politycznych omówił działalność tej placówki oraz aktualny stan rozwoju nauk politycznych w Polsce, m. in. wysunął postulat podziału zadań pomiędzy poszczególne ośrodki nauk politycznych; stwierdził, że nadal bardzo ważna w naukach politycznych jest w naszych warunkach strona dydaktyczna.

Głos zabrał również wicedyrektor Departamentu Studiów Uniwersyteckich, Ekonomicznych i Pedagogicznych MOiSW mgr Stęperski, który zapoznał zebranych 7 zamierzeniami Ministerstwa co do dalszego rozwoju nauk politycznych.

Tradycją seminariów nauk politycznych organizowanych przez Instytut Nauk Politycznych UAM jest zaznajamianie uczestników z problematyką społeczno-ekonomiczną regionu, na terenie którego odbywa się seminarium. W Sopocie obszernej informacji o podstawowych zagadnieniach społeczno-ekonomicznych oraz prognozach rozwojowych woj. gdańskiego udzielił sekretarz KW PZPR w Gdańsku S. Hajer.

Zasadniczym akcentem seminarium było spotkanie z zastępcą członka Biura Politycznego, sekretarzem KC PZPR Mieczysławem Moczarem, który poinformował zebranych o aktualnie najważniejszych problemach politycznych i gospodarczych naszego kraju, a następnie udzielił wyczerpujących odpowiedzi na liczne pytania, w większości korespondujące z jego wstąpieniem, a dotyczące m. in. takich zagadnień jak: rozmowy między PRL i NRF, stosunki między państwem a kościołem, polityka państwa w dziedzinie nauki.

Uczestnicy seminarium zwiedzili zabytki Gdańska oraz port i Stocznnię im. Komuny Paryskiej w Gdyni. Odbyli też wycieczkę morską „Darem Pomorza” z Gdyni na Westerplatte. Niektórzy z uczestników w czasie pobytu w Sopocie wygłosili szereg odczytów dla równych kręgów mieszkańców Trójmiasta przyczyniając się w ten sposób do popularyzacji nauk politycznych w społeczeństwie.

Reasumując należy podkreślić, że Seminarium Nauk Politycznych w Sopocie zwróciło uwagę jego uczestników na problemy rewolucji naukowo-technicznej i prognozowania oraz na walkę ideologiczną z tymi problemami związaną. Zbliżyło

także uczestników do zagadnień gospodarki morskiej. Seminarium przyczyniło się do dalszej konsolidacji środowiska politykologów oraz dało świadectwo ideowej jedności uczestników.

Sprawy przebieg seminarium był przede wszystkim zasługą organizatora spotkania politykologów w Sopocie z ramienia Instytutu Nauk Politycznych UAM — dra Mariana Szczepaniaka.

Leszek Łuczak, Jerzy Silski

ZJAZD CYWILISTÓW W KOŁOBRZEGU

W dniach od 21 do 23 września 1970 r. odbył się w Kołobrzegu Ogólnopolski Zjazd Cywilistów, w którym uczestniczyło ponad 60 pracowników naukowych reprezentujących krajowe ośrodki nauki prawa cywilnego, prawa prywatnego międzynarodowego i prawa obrotu uspołecznionego. Wygłoszono jeden referat naukowy oraz 6 referatów poświęconych organizacji, planowaniu badań naukowych oraz dydaktyce prawa cywilnego. Odbyły się 4 posiedzenia plenarne oraz 5 posiedzeń komisji problemowych.

Referat naukowy „Akt administracyjny a stosunki cywilnoprawne” przygotowali prof. dr J. Górski i dr J. Trojanek¹. Stał się on przedmiotem ożywionej dyskusji, która ujawniła liczne implikacje, jakie dla praktyki i nauki prawa cywilnego płyną z faktu ingerencji administracji w sferę obrotu cywilnoprawnego.

Szczególnie dużo uwagi poświęcono w dyskusji klasyfikacji aktów administracyjnych będących zdarzeniami cywilnoprawnymi. Obok głosów aprobujących propozycje referatu (prof. dr J. Wiszniewski, prof. dr B. Walaszek, prof. dr W. Warkało), były też wypowiedzi akcentujące konieczność przeprowadzenia takiej klasyfikacji, która uwzględniałaby w szerszym zakresie różnorodność skutków, jakie w sferze stosunków cywilnoprawnych rodzą akty administracyjne. Konieczność taka płynie z faktu, iż realia życia gospodarczego coraz częściej kształtowane są przez nietradycyjne formy działania administracji (prof. dr A. Stelmachowski). Wśród tych ostatnich — zdaniem dr E. Łętowskiej — ogromny wpływ w sferze obrotu uspołecznionego wywierają tzw. instrukcyjne akty administracyjne. Nie są to wprawdzie klasyczne akty administracyjne, jednak usunięcie ich z pola widzenia zubaża analizę problemu oddziaływania administracji na stosunki cywilnoprawne. Właśnie rozszerzenie płaszczyzny badawczej na wszelkie formy ingerencji administracji w sferę prawa cywilnego — zamiast tradycyjnego ograniczenia do aktów administracyjnych sensu stricto, pozwala pełniej określić zakres i skutki owej ingerencji. Również doc. dr hab. M. Madey sygnalizował wzrost znaczenia nietradycyjnych metod oddziaływania administracji (tzw. quasi akty administracyjne). Zwracano ponadto uwagę na konieczność dokładniejszego zbadania istoty decyzji koordynacyjnych (prof. dr B. Walaszek) oraz aktów administracyjnych kształtujących jedynie pewne elementy treści stosunku cywilnoprawnego (prof. dr A. Stelmachowski, doc. dr hab. A. Klein). Zdaniem mgr J. Okolskiego, do tych ostatnich zaliczyć należy taryfy przewozowe.

Skomplikowany charakter współczesnych stosunków gospodarczych sprawia, iż coraz trudniej jest wyznaczyć granicę pomiędzy wzajemnie przenikającymi się elementami administracyjno- i cywilnoprawnymi. Dla przeprowadzenia precyzyjnej klasyfikacji aktów administracyjnych — z punktu widzenia ich znaczenia dla stosunków cywilnoprawnych — nie wystarczają kryteria nauki prawa administracyjnego (doc. dr hab. A. Agopszowicz). Konieczne jest ponadto znalezienie kryteriów z zakresu prawa cywilnego, które umożliwiłyby ustalenie, czy konkretny akt administracyjny jest zdarzeniem cywilnoprawnym (doc. dr hab. A. Klein).

¹ Referat zostanie opublikowany w nr 2/1971 RPEiS.

W dyskusji zgodnie podkreślano, iż w obrocie uspołecznionym następuje coraz silniejsza integracja sfery stosunków cywilnoprawnych z administracyjnoprawnymi (doc. dr hab. M. Madey, prof. dr B. Walaszek). Kontrowersyjna była natomiast sprawa proporcji, w jakich administracyjnoprawne metody zarządzania gospodarczego powinny pozostawać do metod cywilnoprawnych. Polaryzacja stanowisk ujawniła się zwłaszcza na tle, przedstawionego w referacie, postulatu szerszego niż dotychczas wykorzystania instrumentów opartych na metodzie cywilistycznej.

Akceptując w zasadzie tę myśl, prof. A. Stelmachowski polemizował ze zbyt kategorycznym — jego zdaniem — sformułowaniem autorów referatu, iż plany powinny przestać dominować nad umowami sprzedaży i dostaw. Rozwój naszej gospodarki nie jest uwarunkowany osłabieniem funkcji planu, lecz uzależniony jest przede wszystkim od przyjęcia optymalnych metod planowania. Niekoniecznie bowiem dyrektywne metody planowania stanowią najlepszą formę realizacji zadań gospodarczych. Plan powinien jednak uwzględniać treść umów jako elementu realioz życia ekonomicznego.

Również doc. dr hab. M. Madey podkreślił, iż podstawę prawidłowych aktów zarządzania powinny stanowić stosunki cywilnoprawne i realne potrzeby gospodarcze. Nie oznacza to jednak wcale, iż w stosunkach obrotu uspołecznionego należy przyznać przewagę metodzie cywilistycznej nad administracyjną. Wręcz przeciwnie — konkretne zjawiska ekonomiczne (jak np. koncentracja produkcji) stwarzają warunki dla rozrastania się sfery scentralizowanego zarządzania gospodarką narodową. Oparcie obrotu uspołecznionego głównie na instrumentach cywilistycznych groziłoby przewlekłością procesów gospodarczych. Niebezpieczeństwo takie stwarza również — proponowana w referacie — metoda porozumień i uzgodnień.

Prof. dr J. Wiszniewski wypowiedział się także przeciwko oparciu stosunków między przedsiębiorstwem a jednostką nadrzędną na zasadzie wzajemnych uzgodnień. Wprowadzenie powyższej zasady oznaczałoby bowiem w praktyce całkowite niemal wyłączenie odpowiedzialności jednostki nadrzędnej za skutki decyzji błędnych. Zdaniem prof. dra J. Wiszniewskiego, nie można jednak z metodami cywilistycznymi wiązać niebezpieczeństwa opóźnienia efektów ekonomicznych. Rozwój współczesnych środków łączności i informacji sprawił, iż właśnie umowy stały się instrumentem działającym szybciej niż akt administracyjny.

W dyskusji szeroko wyeksponowany został problem stosunków przedsiębiorstwo-jednostka nadrzędna, jakie powstają w obrocie gospodarczym. Wobec wielkiego znaczenia praktycznego zagadnienia, sygnalizowano konieczność przeprowadzenia szerszej analizy teoretycznej. Zdaniem doc. dra hab. A. Agospowicza, problemem zasługującym na szczególną uwagę jest sprawa środków prawnych, jakie przysługują przedsiębiorstwu wobec jednostki nadrzędnej, w przypadku poniesienia ujemnych konsekwencji decyzji podjętej przez tę ostatnią. Problem tego nie można rozwiązać wyłącznie w oparciu o prawo administracyjne. Sytuacja przedsiębiorstwa, jako adresata decyzji, różni się znacznie od sytuacji adresata indywidualnego aktu administracyjnego w typowym stosunku administracyjnoprawnym. Zbadania wymaga przede wszystkim, czy w układzie przedsiębiorstwo — jednostka nadrzędna nie występują elementy stosunku cywilnoprawnego. W tym samym kontekście prof. dr J. Wiszniewski kwestionował słuszność twierdzenia, jakoby najwłaściwym środkiem ochrony przedsiębiorstwa przed ujemnymi konsekwencjami decyzji jednostki nadrzędnej, było roszczenie odszkodowawcze. Przy hierarchicznym podporządkowaniu obu podmiotów, skuteczność tego środka jest iluzoryczna. Zastanawiając się z kolei nad charakterem prawnym decyzji jednostki nadrzędnej (w stosunku do przedsiębiorstwa), prof. dr B. Walaszek stwierdził, iż wykształca się nowe prawo podmiotowe — tzw. prawo kompetencji.

Rozszerzenie problematyki objętej referatem, stanowiły wypowiedzi o roli

aktów administracyjnych w dziedzinie handlu zagranicznego. Doc. dr hab. J. Jakubowski skonstatował, iż w wielu wypadkach akt administracyjny pełni — w stosunku do kontraktu handlu zagranicznego — podobną rolę jak w obrocie wewnętrznym. Podobieństwo sytuacyjne łatwo można zaobserwować na przykładzie zezwoleń administracyjnych, stanowiących przesłankę zawarcia samego kontraktu. Specyfika aktów administracyjnych reglamentujących obrót zagraniczny polega na mniejszej ich stanowczości. Niemożliwe jest ponadto, aby decyzja organu administracji mogła bezpośrednio zrodzić stosunek cywilnoprawny w handlu zagranicznym. W praktyce obrotu międzynarodowego szczególnie ważne są przypadki, gdy — na mocy aktu administracyjnego pochodzącego od właściwego organu władzy jednego z kontrahentów — zostaje unicestwiony istniejący już stosunek cywilnoprawny (np. niezatwierdzenie albo rozwiązanie zawartej umowy). Zdaniem doc. dra hab. J. Jakubowskiego, jest to przypadek siły wyższej, zwalniający stronę od odpowiedzialności. Mniej kategorycznie wypowiedział się na ten temat prof. dr W. Warkało. Zdaniem jego, aby akt administracyjny niweczający stosunek cywilnoprawny handlu zagranicznego mógł być uznany za przypadek siły wyższej należy zbadać, czy kontrahent wykorzystał wszelkie dostępne środki przeciwdziałania takiemu aktowi. Jeśli tego nie uczynił — powinien ponieść odpowiedzialność za niewykonanie zobowiązania.

Referat na temat planu badań naukowych w dziedzinie prawa cywilnego na lata 1971-1975, przedstawił prof. dr W. Czachórski. W referacie zaakceptowano zasadniczy kształt opracowanego już projektu planu. Zgłoszono jednak szereg uwag szczegółowych dotyczących zarówno planowych przedsięwzięć badawczych, jak i procedury sporządzania planu. Szereg postulatów w tym zakresie przedstawiono również w toku dyskusji nad referatem. Zostały one ujęte w formie stosownej uchwały zjazdowej.

Referat w sprawie podręczników uniwersyteckich do nauczania prawa cywilnego wygłosił prof. dr A. Szpunar. Podkreślając ogólny wysoki poziom aktualnych podręczników, mówca zwrócił uwagę na niektóre ich braki, zgłosił też szereg postulatów odnośnie do dalszej polityki wydawniczej. W oparciu o tezy referatu i wyniki dyskusji, jaka się nad nim wywiązała, Zjazd podjął uchwałę w sprawie uniwersyteckich podręczników prawa cywilnego. Zawiera ona m. in. wytyczne odnośnie do treści podręczników, ich układu, proporcji w jakich winny pozostawać poszczególne partie materiału, zakresu dokumentacji naukowej itp. Uchwała została przekazana zainteresowanym instytucjom wydawniczym.

Zjazd podjął również uchwały: w sprawie nauczania prawa cywilnego na stacjonarnych i zaocznych studiach prawa, na stacjonarnych ZSA, w sprawie nauczania międzynarodowego prawa prywatnego oraz prawa gospodarczego. Uchwały sformułowano w oparciu o wyniki dyskusji i tezy referatów, które w poszczególnych komisjach problemowych wygłosili: prof. dr Z. K. Nowakowski (Komisja Prawa Cywilnego), prof. dr W. Ludwiczak (Komisja Prawa Międzynarodowego Prywatnego i Komisja do spraw nauczania na stacjonarnych ZSA) oraz prof. dr J. Górski (Komisja Prawa Gospodarczego). Wszystkie uchwały zostały przekazane Ministerstwu Oświaty i Szkolnictwa Wyższego.

Zjazd spełnił pożyteczną funkcję, jako forum dla szerokiej wymiany poglądów na szereg istotnych problemów nauki i nauczania prawa cywilnego. Stał się również okazją do nawiązania licznych kontaktów między poszczególnymi ośrodkami. Organizatorem zjazdu był zespół pracowników Instytutu Prawa Cywilnego UAM kierowany przez prof. dra Z. Radwańskiego.

PRZEWÓD HABILITACYJNY DRA LEOPOLDA STECKIEGO

Dnia 25 maja 1970 r. na posiedzeniu Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM w Poznaniu odbyło się kolokwium habilitacyjne dra Leopolda Steckiego.

Dr L. Stecki urodził się 15 września 1927 r. w miejscowości Zdrojek w powiecie działkowskim. Świadectwo dojrzałości uzyskał w gimnazjum w Bydgoszczy w 1948 r. Magistrem praw został w 1952 r., po ukończeniu Wydziału Prawno-Ekonomicznego UP. W latach 1960 - 1965, uczęszczając na seminarium kierowane przez prof. dra Ludwiczaka, przygotował rozprawę doktorską pt. *Istota i ustanie ustawowej wspólności małżeńskiej majątkowej*. Tytuł doktora nauk prawnych uzyskał w 1965 r. Od 1963 r. był sędzią Sądu Powiatowego dla m. Poznania.

Dorobek naukowy dra L. Steckiego tworzą dwie opublikowane monografie, 18 artykułów oraz kilka glos i recenzji.

Przewód habilitacyjny wszczęła Rada Wydziału Prawa i Administracji UAM uchwałą z 17 marca 1970 r., po przedstawieniu przez kandydata rozprawy pt. *Opóźnienie w wykonaniu zobowiązań pieniężnych* (ogłoszonej drukiem przez PWN w 1970 r.). Dla oceny rozprawy i dorobku naukowego dra L. Steckiego powołano: prof. dra A. Ohanowicza, prof. dra A. Stelmachowskiego (Warszawa), prof. dra J. Górskiego i prof. dra W. Ludwiczaka. Recenzenci jednomyślnie pozytywnie ocenili zarówno rozprawę, jak i dotychczasowe osiągnięcia naukowe kandydata. Kolokwium habilitacyjne odbyło się dnia 29 maja 1970 r. na posiedzeniu Rady Wydziału pod przewodnictwem Dziekana prof. dra Z. Radwańskiego.

Prof. dr A. Ohanowicz zakwestionował słuszność wyrażonego w rozprawie habilitacyjnej poglądu, iż wykonanie zobowiązania jest równoznaczne ze spełnieniem świadczenia. Dr L. Stecki przyznał, iż oba te pojęcia mają odmienny zakres, gdy chodzi o wykonanie zobowiązań niepieniężnych. Jednak dla analizy zobowiązań pieniężnych, dystynkcja między nimi nie ma praktycznego znaczenia. Prof. dr A. Ohanowicz poprosił następnie o wyjaśnienie problemu obiektywnej niemożliwości świadczenia pieniężnego. Dr L. Stecki stwierdził, iż przy świadczeniach pieniężnych nigdy nie zachodzi niemożliwość bezwzględna. Zdarzyć się może co najwyżej niemożliwość przemijająca.

Kolejne pytanie prof. dra A. Ohanowicza dotyczyło określenia stosunku prawnego łączącego kilku poręczycieli tego samego długu pieniężnego. Zdaniem habilitanta, problem ten nie zostaje wyrażnie rozstrzygnięty przez ustawodawcę. Wobec braku odpowiedniego przepisu, nie można (art. 369 k.c.) konstruować ustawowej solidarności zobowiązania kilku poręczycieli. Rozwiązanie takie może jednak przewidywać umowa stron.

Prof. dr A. Stelmachowski zakwestionował pogląd habilitanta, jakoby moment powstania obowiązku świadczenia pieniężnego, wynikającego z czynu niedozwolonego, była chwila wezwania dłużnika do zapłaty. Dr L. Stecki wyjaśnił, iż pogląd taki znajduje uzasadnienie w treści art. 455 k.c. Przepis ten normuje zagadnienie czasu wykonania wszelkich zobowiązań bezterminowych — bez względu na źródło ich powstania. Prof. dr A. Stelmachowski poprosił następnie o wyjaśnienie kwestii opóźnienia w wykonaniu zobowiązań pieniężnych złożonych z kilku świadczeń jednostkowych. Dr L. Stecki stwierdził, iż w ramach tego samego stosunku obligacyjnego poszczególne świadczenia podlegać mogą odmiennym rygorom dotyczącym terminu ich spełnienia. Niektóre spośród nich mogą być bezterminowe, inne — terminowe. W pewnych przypadkach, czas spełnienia poszczególnych świadczeń elementarnych określa przepis ustawy (umowa kontraktacji).

Prof. dr J. Górski zapytał, czy dłużnik odpowiada za opóźnienie powstałe wyłącznie z winy instytucji pośredniczących w wykonaniu zobowiązania (bank, poczta). Zdaniem habilitanta, odpowiedzialność powinna ponosić instytucja pośredni-

cząca. Ryzyko tego rodzaju nie może obciążać dłużnika lojalnie spełniającego obowiązki. Jest to postulat odpowiadający potrzebom społeczno-gospodarczym. W świetle aktualnego rozwiązania prawa polskiego, pozostaje jednak wyłącznie postulatem *de lege ferenda*.

Prof. dr W. Ludwiczak poprosił o przedstawienie zasad normujących opóźnienie pieniężnych świadczeń alimentacyjnych. Analizując istotę świadczeń alimentacyjnych, dr L. Stecki stwierdził, iż są to świadczenia okresowe. Każde zatem jednostkowe świadczenie alimentacyjne ma być samoistny i czas jego spełnienia podlega indywidualnej ocenie.

Następnie prof. dr. W. Ludwiczak zapytał, czy początek biegu przedawnienia roszczeń pieniężnych stanowi chwila wymagalności świadczenia, czy też termin płatności. Zdaniem habilitanta, początek biegu przedawnienia określony jest zawsze momentem wymagalności świadczenia.

Prof. dr K. Kolańczyk zapytał, czy we współczesnym prawie polskim przeważa ochrona interesu wierzyciela, czy dłużnika. Dr L. Stecki uznał, iż prawo polskie faworyzuje interes wierzyciela. Przejawia się to m. in. w przepisach normujących obrót uspołeczniony oraz w tendencji do obiektywizacji odpowiedzialności dłużnika. W wielu przypadkach względy społeczno-gospodarcze wymagałyby jednak odwrócenia proporcji.

W dyskusji nad oceną przebiegu kolokwium i w sprawie nadania drowi L. Steckiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego, wzięli udział: prof, dr A. Ohanowicz, prof, dr W. Ludwiczak, prof, dr J. Górski i prof, dr A. Stelmachowski. Wszyscy dyskutanci zgodnie wnieśli o nadanie kandydatowi stopnia doktora habilitowanego. W głosowaniach tajnych, Rada Wydziału Prawa i Administracji UAM podjęła dwie uchwały: 1) p przyjęciu kolokwium habilitacyjnego; 2) o nadaniu drowi L. Steckiemu tytułu naukowego doktora habilitowanego. Za podjęciem obu uchwał głosowało 31 członków Rady, przy jednym głosie przeciwnym.

Andrzej Koch

WYNIKI KONKURSU CRS NA PRACE NAUKOWO-BADAWCZE

Zorganizowany w 1970 r. przez Centralę Rolniczą Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” konkurs na prace naukowe i naukowo-badawcze w zakresie problematyki wiejskiej spółdzielczości zaopatrzenia i zbytu oraz problematyki ogólnospółdzielczej dał wyniki następujące.

Na konkurs zgłoszono ogółem 37 prac nadesłanych przez instytucje naukowe, organizacje gospodarcze i autorów. Są to, zgodnie z regulaminem konkursu, publikacje książkowe wydane w latach 1968 i 1969. Jury konkursu, składające się z członków Prezydium Rady Naukowej CRS i osób zaproszonych przez prezesa Zarządu Głównego CRS, po zapoznaniu się ze zgłoszonymi publikacjami i dokonaniu ich oceny, w dniu 30 X 1970 r. podjęło uchwałę przyznającą nagrodę honorową i 4 nagrody pieniężne.

Nagrodę honorową przyznano Spółdzielczemu Instytutowi Badawczemu za całokształt prac w dziedzinie problematyki rynku wiejskiego, opublikowanych w serii Rynku Wiejskiego. Nagroda odnosi się do 24 publikacji SIB, poświęconych głównie tematyce spółdzielczości zaopatrzenia i zbytu. Część prac dotyczy także i innych tematów lecz w zakresie problematyki rynku wiejskiego. W sumie seria Rynku Wiejskiego zawiera szeroką tematykę naukowo-badawczą, naświetlającą wiele dziedzin działalności spółdzielni i ich związków.

Nagrody pieniężne przyznano następującym osobom:

I nagrodę w wysokości 20 000 zł prof, dr Remigiuszowi Bierzankowi za pracę: *Prawo spółdzielcze w zarysie*, 1968 PWN, s. 320.

II nagrodę w wysokości 15 000 zł prof, dr Kazimierzowi Boczarowi za pracę: *Spółdzielczość*, 1969 PWE, ss. 315.

III nagrodę podzielono między dwu autorów:

— 5000 zł dr Halinie Trockiej za pracę: *Spółdzielczość w programach i polityce polskich stronnictw ludowych do r. 1939*, 1969 ZW, ss. 236.

— 5000 zł doc. dr Andrzejowi Piekarze za pracę: *Funkcje instytucji wiejskich w procesie socjalizacji rolnictwa*, 1969 ZW, ss. 191.

Konkurs CRS przeprowadzany jest co dwa lata. Następny rozstrzygnięty zostanie w II kwartale 1972 r. i obejmować będzie prace o tematyce w wyżej podanym zakresie problemowym, opublikowane w okresie lat 1970, 1971 i w I kwartale 1972 r. Przewidziane nagrody: I — 20 000 zł, II — 15 000 zł, III — 10 000 zł.

Prace na konkurs należy nadsyłać w 2 egz. pod adresem: Centrala Rolnicza Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”, Biuro Ekonomiczne, Warszawa, ul. Kopernika 30, w terminie do 30 kwietnia 1972 r.

Uprzejmie przypominamy Autorom, że wszelkie opracowania przeznaczone do publikacji w RPEiS, jak i wszelką korespondencję należy kierować na adres Redakcji. Przesyłanie maszynopisów inną drogą wprowadza zamieszanie do pracy Redakcji i jest niezgodne z ogólnie przyjętymi zasadami w tym zakresie

Komitet Redakcyjny